

Interjúk összegzése -a helyzetértékeléstől az útitervig-

Készítették a BUSH konzorcium tagjai

Készült: 2013.02.05.

A dokumentum célja

A BUILD UP Skills Hungary projekt célja, hogy az építésgazdaságban és a képzésben résztvevő intézmények véleménye alapján egy átfogó képet kapjon a hazai oktatás és felnőttképzésről az építőipari szakmák tekintetében. A BUSH projekt keretében elkészült helyzetértékelő tanulmány „A MAGYAR ÉPÜLET-ENERGIAHATÉKONYSÁGGAL ÉS MEGÚJULÓ ENERGIA HASZNÁLATTAL KAPCSOLATOS KÉPZÉSI ADOTTSÁGOKRÓL ÉS IGÉNYEKRŐL” (Továbbiakban: tanulmány) több módszerrel is megvizsgálta a tématerületet.

A tanulmányban számos akadály és kihívás került megfogalmazásra az építésgazdaság és szakképzés területén, melyek hátráltatja az építőiparban a megfelelő számú és képzettségű, kompetenciákkal rendelkező szakemberek meglétét. Az építőiparban tevékenykedő elsősorban középfokú végzettséggel rendelkező szakembereknek megfelelő tudás szinttel szükséges rendelkezniük ahhoz, hogy az Európai Unió által 2020-ra kitűzött energiahatékonysági és megújuló energia hasznosítással kapcsolatos céljai megvalósulhassanak tagállami szinten. Az akadályok négy nagyobb tématerület köré csoportosíthatók az alábbiak szerint:

<p><u>Strukturális, szakmapolitikai kihívások</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • általános építőipari visszaesés • megújuló energia szektor kormányzati elismertségének és igénybevételének hiánya • pályázatok alacsony hatékonysága, rossz struktúrája • kormányzati programok gyakori változása, kiszámíthatatlansága • építőipari szakmastruktúrák folyamatos változása • egyértelmű szakmai kamarai szabályozás hiánya az egyes szakmák terén • oktatási helyek túlzott centralizációja 	<p><u>Képzéssel kapcsolatos kihívások</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • megfelelően képzett, korszerű ismeretekkel rendelkező szakoktatók hiánya • az oktatók továbbképzése nem megoldott • alacsony oktatási színvonal, képzések nem megfelelő szakmai tartalma • a szakképzésbe kerülő diákok alacsony alapképzettsége • rendszerszemlélet és energiahatékonysági alapelvek átadásának hiánya • szakmai modulok hiányosságai és aránytalansága
<p><u>Humán erőforrás oldali kihívások, szemléletmód változást igénylő problémák</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • fizikai munka megbecsülésének hiánya • alacsony kereseti lehetőségek, elhelyezkedési nehézségek • szakmai elkötelezettség hiánya • elvándorlás a szakmából • elvándorlás az országból 	<p><u>Gazdasági, pénzügyi jellegű akadályok</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • piaci igények és kereslet leépülése • korszerű szakkönyvek, tananyagok hiánya • szakmai gyakorlatok hiánya és alulfinanszírozottsága • megfelelő állami támogatás hiánya a képzőintézmények számára • vállalatok nem kellő mértékű ösztönzése a gyakorlati oktatási lehetőségek megteremtésében való részvételre • a vállalkozások nem vagy csak keveset tudnak szak- és továbbképzésre költeni • a felnőttképzés magas önköltsége a szakemberek számára • időigényes képzések miatti munkaidő kiesés • továbbképzések időpontjának nem megfelelő optimalizálása (idényjellegű munkák) • a ráfordítás megtérülésének bizonytalansága

Az akadályok feloldása érdekében interjúk készültek a szakma képviselőivel, akik elmondták véleményüket a jelenlegi helyzet jobbítása céljából. Az interjúk eredményei a projekt keretében elkészítendő útiterv javaslatainak kidolgozásánál kerülnek felhasználásra. A tématerületen nagy tapasztalattal és tudással rendelkező szakértők véleménye és javaslatai nélkülözhetetlenek egy hiteles, a kor építőipari szakképzési problémáinak megoldásához vezető út lefektetéséhez. Jelen dokumentumban azok a főbb javaslatok kerültek összegzésre, melyek többször is megfogalmazásra kerültek az interjúk elkészítése alkalmával.

Módszer

Összesen 30 db interjút készítettek a BUSH projekt tagjai, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, a Magyar Építőanyagipari Szövetség, a Magyar Épületgépészek Szövetsége, és a Nemzeti Munkaügyi Hivatal, személyes, telefonos és e-mailben történő megkereséssel 2012. október-novemberében. Ennek eredményeként egy államigazgatási, 13 építőiparban tevékenykedő és 16 oktatással, képzéssel foglalkozó intézmény szakértőjével készült interjú. Az egyes interjúk tartalma nem publikus.

Az interjúkérdések a mellékletben találhatóak.

Eredmények

Általános következtetések

Az elkészült interjúk során általánosan elmondható, hogy jelenleg az építőiparban az energiatakarékosság és fenntarthatóság alapelvei valamint a megújuló energia hasznosítás jelentősége nem teljes körűen jelennek meg. Az alábbi négy fő területen szükséges beavatkozni:

- **1. A megrendelések hiánya és szintje:** a megrendelők többsége nincs tisztában az energiatakarékosság fontosságával, eszközeivel a környezetbarát építészeti megoldások előnyeivel, ebből és az általános építésgazdasági visszaesésből következik, hogy nincs elég, vagy csak nagyon kevés megrendelés.
- **2. Az építőiparban dolgozó szakemberek felkészültsége:** az energiatakarékos építési megoldásokkal és a környezetbarát megvalósításokkal kapcsolatosan tudásszintjük általánosságban alacsony. Nem ismerik a gyakorlati megvalósítás eszközeit, alapanyagait, feltételeit.
- **3. A következő generáció:** fizikai munka megbecsülésének hiánya valamint az alul finanszírozás és ebből következő elvándorlás ellehetetleníti az új alapelvek elsajátítását.
- **4. A finanszírozás, anyagi akadályok:** az energiatudatos építés legnagyobb akadálya a finanszírozás hiánya. Az energiatakarékosságot ösztönző és célzó pályázatok kiírása.

Intézkedési javaslatok

A lehetséges intézkedési javaslatok kidolgozásával és bevezetésével, elhárítanánk azokat a főbb akadályokat és problémákat, amely akadályt gördít, az energiatakarékos építkezés elterjedésében Magyarországon.

1. A potenciális megrendelők növekedésének elősegítése:

- Az energiatakarékosság fontosságának ismertetése lakossági fórumokon, rendezvényeken, eseményeken illetve a médián keresztül. Tanácsadói hálózat megszervezése is fontos lenne a felnőtt lakosság energiatudatos döntésinek segítésében.
- A következő generációnak a tudatosabb környezetbarát szemléletet úgy tudnánk a leghatékonyabban átadni, ha a középiskolai tananyagba beépülésre kerülnének az alapvető ismeretek.
- Ösztönző állami támogatásokkal és EU-s pályázatokkal lehet előre mozdítani az építőiparban megjelenő energiatakarékos alapelveket, illetve minél szélesebb körben elérhetővé tenni ezek megvalósítását. A megújuló energiát hasznosító beruházások támogatása is fontos.
-

2. Szakképzés, továbbképzés

- A cégek szerepe kettős a továbbképzés, szakképzés tekintetében. Egyfelől ösztönzők biztosítása szükséges ahhoz, hogy a kivitelező/beruházó cég alkalmazottai (egyéni vállalkozók) rendszeres szakmai képzéseken vegyenek részt. Másfelől pedig szükséges a cégek (gyártók/kereskedők) bevonása a gyakorlati oktatásba.

2. a. cégek ösztönzése képzésen való részvételhez:

- Finanszírozás megoldása adócsökkentéssel, kedvezményrel vagy támogatással a képzéseken való részvétel miatti munkaidő/termelés kiesés ellensúlyozása.
- a szakképzési hozzájárulás megfelelő elosztása, felhasználása
- Legyen önrész a finanszírozásban mind a tanulók mind a cégek részéről.
- felnőttképzésben is legyen (ösztöndíj) támogatás a jó tanulóknak
- olcsóbb és rövidebb képzések biztosítása
- képzés nyújtson jogosultságot
- a képzés nyújtson használható, gyakorlati tudást és ne általános ismereteket. Minőségi képzés biztosítása ösztönzi a részvételt
- különböző szintek biztosítása a tanuló képzettségi szintje szerint
- pályázati források, EU-s forrásoknál nagyobb támogatás intenzitás biztosítása a továbbképzésben rendszeresen résztvevő cégeknek
- kivitelezői garanciális előírások szigorítása ösztönzőleg hathat.
- Továbbképzési kötelezettségek előírása, jogosultság megújításának feltétele.
- Pozitív ösztönzés: energiahatékonysági és megújulás pályázatoknál legyen meghatározva a kivitelezőtől elvárt képzettség vagy jelentsen előnyt. Nem feltétlenül jogosultsághoz kötés.

2.b. Cégek ösztönzése / támogatása oktató helyként:

- ösztönzés arra, hogy saját, jól felszerelt képzőhelyet biztosítson a gyakorlati idejüket töltő pályakezdő fiataloknak és az őket oktató szaktanároknak.
- szakoktatóikat rendszeresen továbbképzésre küldjék. főleg pedagógiai ismeretek elsajátítása szükséges
- gépek oktatásra való használatát biztosítani szükséges. Források biztosítása szükséges, hogy a cég beszerezhesse gépeket. PI. eszközbeszerzési pályázatok támogatásánál előny legyen, ha valaki a beszerzett gépet oktatási céllal is használja.
- adókedvezmény a gyártók által felajánlott, képzésben használt eszközökre

3. Minőségi szakképzés (oktatás) biztosítása

- Legyen stabilitás az oktatásban. Ne változzon folyamatosan az OKJ, a szakmai tartalma legyen megfelelő.
- Olcsóbb, rövidebb képzése beindítása. Oktatási rendszer fejlesztése szükséges.
- Jogosultságot adjon a képzés és legyen jogosultsághoz kötött munkavégzési előírás.

- A szakmai szervezetek és az állami szereplők kommunikációja szükséges. A szakmai szervezetek jelezzék problémájukat a döntéshozók felé.
- Megfelelő iskolai alapok kellenének.
- Országosan jól felszerelt képző hálózat felállítása szükséges, ahol mind az elméleti mind a gyakorlati képzés érvényesül. a hálózatot központilag, országosan kellene szervezni, egységesített szempontrendszerrel (tematika, képzőhelyi feltételek, jegyzetek)
- cégeknek szervesen együtt kellene működniük a képző intéző helyekkel
- Cégeknél folyó gyakorlati képzések növelése, akár több cég bevonása- cég csoportok kialakítása. Így biztosítható a technológia független gyakorlati képzés biztosítása.
- az alap-szakképzettség megszerzéséhez szükséges tanműhelyi gyakorlatot a képzőintézmény biztosítsa a gyakorlat pedig a cégcsoportoknál
- jól felszerelt tanműhelyek kialakítása szükséges, akár vállalati hozzájárulással
- magasabb állami támogatást szükséges biztosítani a tanműhelyeknek
- a képzés támogatása állami és vállalat (gyártó/forgalmazó) együtt vállalja, de a szakképzésben résztvevő (cég, és/vagy a személy) is járuljanak hozzá anyagilag
- kamara és a szakmai szervezetek szerepvállalása szükséges
- oktató-hallgató → mester-tanítvány visszaállítása; személyes kapcsolattartás; cégen belül legyenek mesterek, akik a többiekénél tapasztaltabbak és vegyenek részt továbbképzéseken
- Követelményrendszer és számonkérés módjának felülbírálása.
- Megfelelő és célzott támogatási rendszer bevezetése, amely előremozdítja a szakoktatást és a felnőttképzést.
- Legyen stabil és áttekinthető finanszírozás.

3.a. Szakoktatók képzése:

- Szakoktatók számára utánképzési lehetőségek előírása. Színvonalas oktatói gárdára lenne szükség.
- A válaszadók válaszai nem voltak egyöntetűek az oktatók felkészültségét illetően. Néhányan megfelelőnek tartották az oktatók szakmai képzettségét és gyakorlati tudását, de sokan említették, hogy nincs biztosítva a szakoktatói gárda képzése az új technológiák tekintetében.
- A szakoktatók rendszeres kötelező továbbképzése szükséges, hogy az új technológiai megoldásokat megismerjék. Készség szinten tovább kell tudniuk adni az elméleti és gyakorlati tudást az oktatásban és szakképzésben résztvevők számára. Az ismeretek tartalmi és szakmai meghatározásához egy központi ellenőrzési rendszer javasolt.
- Szakoktatók cégeknél történő továbbképzésével, ahol megismerkednének a jelenlegi technológiákkal, anyagokkal, kivitelezési módszerekkel és eszközökkel. A továbbképzéseket minőség biztosítással szükséges ellátni (pl.: kreditrendszer bevezetése). Ennek finanszírozása a szakoktatók számára ingyenes legyen. Ezeket a képzéseket munkaidőben (maximum 1-2 hetes képzési idővel) a következő képen lehetne megvalósítani:

- tanulmányi utakat kellene biztosítani.
- nyári továbbképzések előírásával.
- A továbbképzés komplexen tartalmazzon elméleti és gyakorlati elemeket is.
- A képzés végeztével számonkérés/vizsga szükséges
- a képzéseket régiós szinten is elérhetővé szükséges tenni.
- Életpálya modell kidolgozása. Több sávós/lépcsős bérezési rendszer, az oktatók megfelelősége kvalitása alapján. Így a fiatalokat lehetne motiválni, hogy válasszák a szakoktatói pályát.
- 30 év feletti szakoktatók számára innovációs pályázatok kerülhetnének kiírásra.
- Minőségi utánpótlás a cél nem feltétlenül a szakoktatói gárda bővítése.
- az oktatói, szakképzési szakma megbecsültségének ösztönzése szükséges.

3.b. Megfelelő szakmai színvonalú tankönyvek, tananyagok biztosítása:

- Alaptankönyvek kidolgozása szükséges egy jól összeszedett szakmai stáb segítségével. Ezek a tankönyvek a korábbinál hangsúlyosabban kell, hogy tartalmazzák az új technológiákat. Ezek a tankönyvek olcsók és a tanulók számára elérhetőek legyenek.
- Az alaptankönyveken felül a gyorsan és állandóan változó technológiai tananyagokat elektronikus formában szükséges megjelentetni és könnyen elérhetővé tenni. Akár egy internetes adatbázis bevezetésével ahonnan a szakoktató le és feltöltheti az anyagait (Feladatbank létrehozása).
- Az új termékekről és technológiákról a gyártó és kereskedő cégek tudnának információt nyújtani és a szakmai szervezetek felülvizsgálatával biztosítható lenne a megfelelő, naprakész ismeretanyag.
- Tananyag felülbíráltása évi rendszerességgel.
- A papír alapú és elektronikus tananyagokat célszerű gyakorlati szemléletű oktatási segédlettel is kiegészíteni.
- Állami szerepvállalás szükséges a tananyagok kidolgozásának pénzügyi támogatásához.
- Internetes, hazai és külföldi szakirodalmi hozzáférés biztosítása szükséges.
- Épüljön be a tananyagba a menedzsment oktatás is. Amely megtanítja az együttműködést a különböző szakágakkal.

4. Minőségbiztosítás az építőiparban

- Cégek kötelező akkreditációjának előírása
- Csak akkreditált, jogosultsággal rendelkező cégek számára ÁFA-kedvezmény biztosítása építőanyagok vásárlásakor.
- Építőipari tevékenységek jogosultsághoz való kötése, a jogosultság megújítási kötelezettségének előírása.
- A jogosultság nyilvántartása egységesített és ellenőrzött legyen
- A minősített vállalkozói, már működő rendszer, fejlesztése és átvétele javasolható

- kamaráknak fontos szerepet kell játszaniuk a szakma minőségének biztosítása érdekében. Ellenőrzés és szankciók rendszerének bevezetése
- Állami szereplők közreműködésére van szükség a fizetési kinnlevőségek rendezésére.
- Szakmunkás pályaválasztás és pályakezdő fiatalok ösztönzése:
  - o A szakma presztízsének javítása szükséges. Fizikai munka szakmai megbecsülését kellene emelni.
  - o Alul finanszírozás kérdésének megoldása.
  - o Oktató-hallgató → mester – tanítvány visszaállítása; személyes kapcsolattartás.

5. Állam, kamarák és szakmai szervezetek szerepe

- Jogi stabilitás megteremtése, ritkán változó jogszabályi háttér biztosítása.
- Az építőipar egészéért felelős szerv létrehozása, amely koordinálja az oktatást, az akkreditációs eljárásokat, az építőanyag ipart, épületenergetikát.
- Állami és EU-s pályázatok kiírása, amely az energiatakarékosság és fenntarthatóság elősegítését ösztönzi, mind vállalkozói mind lakossági/felhasználói oldalról.
- Szakma bevonása a tananyagfejlesztésbe és a törvényhozásba.
- A szakmai szervezetek első sorban információ átadással, tájékoztatással és a szakmai szervezetek munkájának koordinálásával tudna hozzájárulni az építőipari szakemberek képzéséhez. Ezen felül a szaktudás összegyűjtésében és az oktatási tananyag kidolgozásában/ellenőrzésében lehetne fontos szerepük.
- kommunikációs szerep erősítése a szakma presztízsének visszaállítására
- állami ösztönzők szükségesek az építőipar élénkítésére. Ha a piac működik, akkor a cégek is áldoznak szakképzésre.
- a piac fellendüléséig meg kell szervezni a hatékony szakképzést, hogy rendelkezésre álljon megfelelő szakember állomány.
- egymásra épülő rendszerek kellenek, fontos a jó strukturális felépítés

6. elvándorlás, kivándorlás

- probléma is meg nem is
  - a. ha kimegy és nem jön vissza, akkor probléma
  - b. ha kimegy és visszahozza a kint megszerzett tudását, akkor nem
- A minőségi munka megbecsülése (szakmai és anyagi) itt tarthatja a szakembereket - állami szerepvállalás, megrendelői szemléletváltás is szükséges
- A jó szakembereket megbecsülik és a nehéz időkben is van munkájuk ezért nem vándorolnak el.
- a megrendelés hiánya nyomott árakat indukál a piacon.

- a legalacsonyabb ár mint fő kritérium a közbeszerzéseknél és pályázatoknál nem megfelelő. egyéb minőségi kritériumok is fontosak. (német példa: közbeszerzéseknél a legmagasabb és legalacsonyabb ajánlat kizárása)

Melléklet: Interjúk során feltett kérdések

Alapkérdések

A felmérésünk alapján az elvárásoknak megfelelő szakemberek hiánya összefügg a képzésekben résztvevők oldalán tapasztalható forráshiánnyal. A munkavállalók és a vállalkozások hajlandósága a szakmai továbbképzésekben való részvételre alacsony, mert a képzések időigényesek, az időtartamuk alatt a hallgató kiesik a munkavégzésből, a továbbképzések gyakran drágák, és a befektetés megtérülése bizonytalan.

1. Milyen módon és eszközökkel lehetne motiválni az építőiparban tevékenykedő szakemberek (munkavállaló, vállalkozás, cég) továbbképzésen való részvételi hajlandóságát?
  - Mit gondol a képzések finanszírozási lehetőségeiről?
  - Véleménye szerint milyen kormányzati lépések (állami szerepvállalás) lennének szükségesek a helyzet javítására?
  - Miben tudják segíteni a szakmai szervezetek a képzések ösztönzését?

A felmérésünk alapján az elvárásoknak megfelelő szakemberek hiányának egyik fő oka az, hogy nincs elég korszerűen felszerelt gyakorlati képzőhely, nem biztosítottak a piacképes tudást szolgáló szakmai gyakorlatok állnak rendelkezésre korszerű szakkönyvek, tananyagok. A képzések szakmai tartalmában sok esetben nem jelennek meg a fenntarthatóság alapelvei, a rendszerszemlélet és a technológiai változások.

2. Ön szerint hogyan lehetne folyamatosan biztosítani a gyakorlati képzés megfelelő minőségét?
  - Hogyan tudnának a cégek a gyakorlati képzésben szerepet vállalni?
3. Mi a véleménye a rendelkezésre álló szakkönyvekről, tananyagokról? Hogyan biztosítót a naprakész szakmai anyagok megléte?
  - Ön szerint megjelennek-e a képzés során a rendszerszemlélet, energiahatékonysági alapelvek és a megújuló energiahasznosítás alkalmazási lehetőségei?

A felmérésünk eredményei szerint a szakoktatók felkészültsége nem minden esetben teszi lehetővé a piaci igényeknek megfelelő képzések megvalósítását.

4. Ön hogyan látja az oktatói felkészültséget és az építőipari szakoktatás illetve szakképzés (felnőttképzés) szakmai színvonalát?
5. Hogyan biztosítaná az építőipari szakoktatók szakmai ismereteinek a piaci változásokhoz, technológiai fejlődéshez igazodó folyamatos bővítését az energiahatékonysági és megújuló energiahasznosítási szemlélet érvényesítésével?
  - A szakoktatók képzését milyen képzési rendszerben, milyen időtartamban tartanák szükségesnek? (OKJ, akkreditált, vállalati, stb)
  - Milyen hosszú legyen a képzési idő?
6. Ön szerint szükséges-e a szakoktatói létszám bővítése?

A felmérés alapján a képzési rendszer, a szakma struktúrája, illetve a kormányzati programok gyakori változása nehezítik a megfelelő képzések megvalósítását.

7. Milyen szakpolitikai, kormányzati lépéseket javasolna annak érdekében, hogy az ágazat és a képzések háttere és fejlesztése biztosított legyen?
8. Szükségesnek tartaná-e bizonyos tevékenységek jogosultsághoz kötését? (pl. napkollektor szerelés)

Felmérésünk alapján azt tapasztaltuk, hogy az építőiparban dolgozó szakemberek/szakmunkások erkölcsi és anyagi megbecsültsége alacsony. Ennek és az építőipari stagnálásnak köszönhetően nagymértékű a szakmából való elvándorlás és a külföldre való kivándorlás.

9. Ön szerint probléma a szakemberek külföldre történő elvándorlása?

- A jelenség mögött milyen okok húzódnak és azokat milyen módon lenne szükséges kezelni?
- Mi a véleménye az ön szakmájában/szakterületén dolgozó építőipar szakemberek anyagi és erkölcsi megbecsüléséről?